

Голас Радзімы

№ 4 (1678)
29 студзеня 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ПОШУК СЕЛЕКЦЫЯНЕРА ЦЯГНЕЦА ГАДАМІ

[«Слова пра бульбу»]
стар. 3

КАМУ НАШКОДЗІЛА ЭМБАРГА!

[«Надвор'е і палітыка»]
стар. 4

З ТАЛЕНАВІТАЙ СЯМ'І КУПАЛАУ- ЦАУ

[«Дасціпна, з жартам, праўдзіва»]
стар. 6

Суайчыннікі, якія прыязджалі ў Мінск летам, сцвярджалі, што гэта адзін з прыгажэйшых гарадоў Саветаў Саюза. Але хіба ж толькі летам ён вабіць вока!.. Паглядзіце, як хораша выглядае беларуская сталіца ў зімовым убранні!

НА ЗДЫМКУ: куток парка імя М. Горкага.

Фота С. КРЫЦКАГА.

падзеі · людзі · факты

ДРУЖБА ДОБРЫМІ
СПРАВАМІ МОЦНАЯ

У Мінску адбыўся ўрачысты сход грамадскасі, прысвечаны нацыянальнаму святу Індыі — Дню рэспублікі.

Беларусь шмат гадоў падтрымлівае цесныя сувязі са штатам Карнатак, а Мінск — са сваім горадам-пабрацімам Бенгалуру. Гэтыя сувязі адзначаны многімі добрымі справамі. У Індыі налічваецца цяпер больш за 80 заводаў, фабрык і іншых аб'ектаў, пабудаваных або будуюмых сумеснымі намаганнямі дзвюх дзяржаў у ключавых галінах індустрыі, што вызначаюць развіццё эканомікі краіны. Вялікую дапамогу аказвае Савету Саюз і ў падрыхтоўцы кадраў.

На сходзе прысутнічалі намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Лабанок, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Д. Данілаў і іншыя кіраўнікі рэспублікі. З дакладам выступіў намеснік міністра асветы БССР, старшыня праўлення гарадскога аддзялення Таварыства саветка-індыйскай дружбы Р. Сярноў.

БССР У ЮНЕСКА

Адбылося чарговае пасяджэнне Камісіі БССР па справах ЮНЕСКА. На ім разглядаюцца справы старшыні камісіі — намесніка міністра замежных спраў БССР Л. Максімава аб рабоце камісіі ў 1980 годзе. Аб удзеле дэлегацыі БССР у рабоце XXI сесіі Генеральнай Асамблеі ЮНЕСКА восенню мінулага года ў Бялградзе раскажаў яе кіраўнік — першы намеснік міністра вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР Ф. Калупці. Было адзначана, што камісія, прадстаўленая ў ёй рэспубліканскія арганізацыі, міністэрствы і ведамствы актыўна садзейнічалі больш эфектыўнаму ўдзелу БССР у рабоце ЮНЕСКА, інфармаванасці сусветнай грамадскасі ў паказе дасягненняў рэспублікі ва ўсіх галінах камуністычнага будаўніцтва.

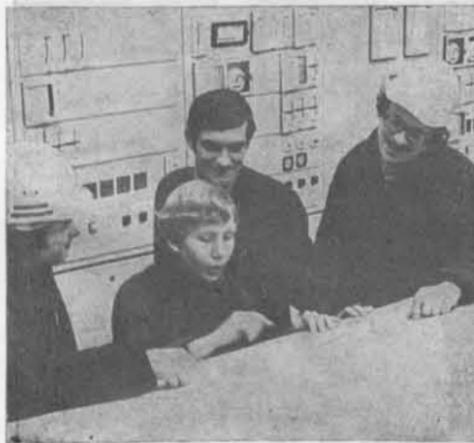
ПРЫСВЕЧЕНА БРАЦКІМ
СУВЯЗЯМ

У львоўскім выдавецтве «Каменяр» выйшаў зборнік «Дружба сэрцы парадзіла», прысвечаны брацкім сувязям працоўных Ровенскай вобласці Украіны і Магілёўскай вобласці Беларусі. Яго аўтары раскажваюць аб працоўнай садружнасці, якая дапамагае гаспадарчаму і культурнаму будаўніцтву ў рэспубліках. Напрыклад, ровенскае вытворчае аб'яднанне «Азот» аснашчана абсталяваннем магілёўскіх і іншых прадпрыемстваў Беларусі. Плённыя сувязі з беларускімі сябрамі падтрымліваюць таксама калектывы ровенскага вытворчага аб'яднання малочнай прамысловасці, абласнога ўпраўлення лясной гаспадаркі і лесанарыхтовак, вытворчага аб'яднання «Роўнадрэў». Беларусы запачылі ў сяброў з Украіны вопыт атрымання высокіх ураджаў збожжавых і тэхнічных культур.

НОВАБУДОЎЛЯ
АДЗІНАЦАТАЙ

У Маладзечна пачалася падрыхтоўка пляцоўкі для будаўніцтва завода парашковай металургіі. Бульдзержысты знімаюць верхні ўрадлівы пласт зямлі, якая дастаўляецца ў саўгас імя Прытыцкага для паляшэння малапрадукцыйных участкаў. Усяго неабходна зняць і вывезці 25 тысяч кубаметраў глебы.

Затым пачнецца вертыкальная планіроўка участка, пракладка часовых камунікацый для гарадка будаўнікоў. Новы завод раскі-

На Мазырскім нафтаперапрацоўным заводзе ўведзена ў строй магутная тэхналагічная ўстаноўка «Парэкс». Яна будзе даваць за год 120 тысяч тон вадкіх парафінаў — асноўнай прадукцыі для вытворчасці кармавых дражджэй. У мантажы яе абсталявання прынялі ўдзел спецыялісты Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі пусканаладачных работ нямецкія і беларускія інжынеры.

не свае карпусы на плошчы 16,5 гектара. Першая чарга яго павінна быць здадзена ў эксплуатацыю ў 1983 годзе, другая — у канцы пяцігодкі.

БУДУЧЫНЯ ЛЕСУ

Лясы Прыдзяпроўя стануць больш высокапрадукцыйнымі. Малакарысныя альшанікі і асінікі з часам будуць заменены каштоўнымі пародамі — сасна, елка, дуб, бяроза. Масівы пад іх выявіла ў мінулым палывым сезоне экспедыцыя Беларускага лесаўпарадкавальнага прадпрыемства Усесаюзнага аб'яднання «Леспраект». Вызначаны таксама ўгоддзі, багатыя ягадамі і грыбамі, лекавымі раслінамі. Паспяхова вядуць лесаўпарадкавальнікі і збор матэрыялаў для складання генеральнай схемы развіцця і вядзення паляўнічай гаспадаркі нашай рэспублікі. У час палывага сезона даследаваліся месцы знаходжання каштоўных прамысловых звяроў і птушак, іх кармавая база. Гэта работа разлічана на некалькі гадоў. Пасля яе завяршэння паляўнічым гаспадаркам будуць перададзены рэкамендацыі па развіццю і здабычы дзікіх звяроў і птушак на навуковай аснове.

НОВАЕ У ТЭХНІЦЫ

ДАКЛАДНЫ ЧАС
«ЭЛЕКТРОНІКІ»

Гадзіннікам спяшацца нельга, гадзіншчыкам — дазваляецца. Гэтую «прывілею» скарыстаў калектыву мінскага завода «Электроніка», які дотэрмінова вырабіў пяцімільённы з пачатку выпуску гадзіннік. Ад першага экзэмпляра, што знаходзіцца на заводзе, юбіляр адрозніваецца не толькі прыгажосцю, меншымі памерамі, але і прастатой у вырабе. Дастаткова сказаць, што цяперашняя мадэль праходзіць утвая менш зборачных аперацый, хоць сама яна больш складаная.

Усяго сем гадоў раздзяляюць абодва музейны экспанаты, а перамены ў жыцці калектыву адбыліся значныя, — гаворыць галоўны інжынер завода В. Цароў. — Невялікі цэх вытворчага аб'яднання «Інтэграл» вырас за гэты час у буйны завод, які нядаўна справіў наваласелле ў прасторным корпусе.

Яксна змяніўся змест работы зборшчыкаў: яны сталі аператарамі магутных аўтаматызаваных ліній, якім перададзены аднастайныя і працаёмкія аперацыі. Цяпер тут устанавіваецца ішчэ больш дасканалая абсталяванне, якое дазваляе значна павялічыць выпуск электронных гадзіннікаў у будучай пяцігодцы. Расшыраецца таксама іх асартымент: у серыю запускаецца так званая шматварыянтная мадэль з адзінай элементнай базай, на якой можна вырабляць некалькі хранометраў рознага прызначэння.

ДЫЯГНАЗ СТАВІЦЬ
ТЭРМАБАРАКЛАЎ

Раней, каб правесці работу сальнікавага ўшчыльняльніка, невялікай гумавай дэталі, ва ўмовах паніжанай тэмпературы, яго ставілі на аўтамабіль і адпраўлялі ў зімовы час на Паўночны Урал або ў Магаданскую вобласць. Такія праверкі дорага каштавалі заводу.

Цяпер на прадпрыемстве ў спецыяльным памяшканні зманціраваны тэрмабараклаў аб'ёмам 9 кубічных метраў з перападам тэмператур ад плюс 70 да мінус 70 градусаў. У камеры праходзяць выпрабаванні холадам сальнікавага ўшчыльняльніка, тармазныя краны, розныя шлангі, паветразамеркавальныя клапаны і іншыя дэталі. Эканамічны эффект ад укаранення камеры складзе каля ста тысяч рублёў.

ХРОНІКА

◆ У новым мікрараёне на ўскраіне Луніца будуць жыць рабочыя і служачыя рамонтна-механічнага завода — прадпрыемства, пабудаванага ў дзесятай пяцігодцы. Першыя аб'екты — дзіцячы сад-яслі і шматкватэрны жылы дом прымаюць наваласелу. Пачата будаўніцтва іншых аб'ектаў. Гэта будзе другі мікрараён у горадзе.

◆ У Пухавічах уступіў у строй буйнейшы ў рэспубліцы камбікормавы завод. Яго прадукцыйнасць — 630 тон у суткі. Завод узведзены побач з элеватарам, мае агульныя з ім паўдзясныя пуці. Калгасы і саўгасы, прывозячы сюды збожжа, адначасова будуць атрымліваць камбікармы, што значна зменшыць транспартныя расходы.

◆ Першы тэхнічны палёт з Мінска ў Гомельскі аэрапорт зрабіў пасажырскі самалёт ТУ-134. Скарасныя авіярэісы звязуюць Гомель з многімі гарадамі краіны. Пачаліся рэгулярныя палёты ў Ташкент, Калінінград, Данецк, Гур'еў.

Вучаніцай мантажніцы прыйшла 22 гады назад на мінскі до-следны завод «Прамсвязь» Галіна Юдава. Творча, з любоўю адносячыся да справы, настойліва павышала сваё майстэрства, асвоіла сумежную прафесію. Нядаўна ёй даручылі ўзначаліць брыгаду. Заданне дзесятай пяцігодкі брыгада Г. Юдавай выканала дотэрмінова.

На абласной партыйнай канферэнцыі камуністы Міншчыны аднагалосна выбралі перадавую работніцу, члена парткома завода «Прамсвязь» Галіну Юдаву дэлегаткам на XXVI з'езд КПСС.

НА ЗДЫМКУ: Галіна ЮДАВА (у цэнтры) сярод таварышаў па рабоце.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

НАТАТКІ КАМЕНТАРА

ДЭЛЕГАТЫ
ПАРТЫЙНАГА З'ЕЗДА

Усё менш дзён застаецца да адкрыцця XXVI з'езда нашай партыі, і ўжо названы імёны дэлегатаў, якія будуць прадстаўляць на ім 17-мільённую армію камуністаў Саветскага Саюза.

Як вядома, КПСС на сваіх з'ездах, што збіраюцца адзін раз у пяць гадоў, вызначае на-прамку развіцця Саветскай дзяржавы — яе эканомікі, культуры, унутранай і знешняй палітыкі, намячае канкрэтныя заданні і распрацоўвае шляхі іх вырашэння. Ужо амаль два месяцы ў партыйных арганізацыях і працоўных калектывах абмяркоўваюцца «Асноўныя напрамкі эканамічнага і сацыяльнага развіцця СССР на 1981—1985 гады і на перыяд да 1990 года», але ўнесці канчатковыя папраўкі і зацвердзіць гэты дакумент, каб ён потым стаў праграмай дзеяння на вызначаны адрэзак часу, належыць дэлегаткам партыйнага з'езда.

Хто ж яны, гэтыя людзі, якім аказаны гонар і довер, дадзены вялікія паўнамоцтвы, на якіх ускладзена такая вялікая адказнасць? Ці кампетэнтныя яны ва ўсіх тых пытаннях, якія дзевяццаць ім абмяркоўваць і прымаць па іх рашэнні?

Амаль з кожным з дэлегатаў мы маем магчымасць пазнаёміцца. Пра іх пішуць газеты, расказвае радыё і тэлебачанне.

Рабочы Віктар Мікуліч, які амаль трыццаць гадоў працуе на Магілёўскім аўтамабільным заводзе і вядомы як выдатны спецыяліст і настаўнік моладзі, ніколі не забудзе выпрабаванні, што выпалі на яго долю ў маладосці. Падлеткам сярод такіх жа, як ён, знясіленых вязняў фашыскага канцлагера, стаяў Мікуліч перад дзвярыма крэматырыя. Толькі шчаслівы выпадак выратаваў яму жыццё. Назуўсёды стала для яго прынцыпам барацьба за тое, каб нідзе, ні для каго не адчыніліся дзверы душагубак.

Механізатару Івану Лянько з саўгаса «Семежава» найбольш блізкія хлебаваробскія клопаты. Сам ён з дынастыі тых, хто пусціў у зямлю глыбокія карані. Адным з першых многа гадоў назад пачаў працаваць у калгасе яго бацька, таксама Іван, рана прывучыў да зямлі і сыноў. Іван Іванавіч Лянько ўзнагароджаны за сваю працу ордэнамі Леніна і Кастрычніцкай Рэвалюцыі. Камуністы Мін-

скай вобласці выбралі яго дэлегаткам на XXVI з'езд.

Партыйную арганізацыю Беларусі будуць таксама прадстаўляць на з'ездзе партыйныя і саветскія работнікі, прэзідэнт Акадэміі навук БССР Мікалай Барысевіч і пісьменнікі Максім Танк і Іван Шамякін, даярка племзавода «Карэлічы» Тамара Чубрык і апаратчыца вытворчага аб'яднання «Азот» Ганна Мацкевіч, галоўны ўрач Гомельскай абласной бальніцы Уладзімір Крукаў і пілот Мінскага аб'яднанага авіятрада Аляксандр Коршунаў.

Усе камуністы маюць аднолькавыя правы і абавязкі, кожны нясе адказнасць за свой уа-стак работы, а таксама і за ўвесь завод ці калгас, за справы сваёй рэспублікі і краіны. Але дэлегатамі на з'езд выбраны самыя свядомыя і самыя дастойныя з іх, людзі, здольныя на некалькі крокаў аперэдзіць свой час, бачыць далей і шырэй за іншых.

Так можна сказаць, напрыклад, пра двойчы Героя Сацыялістычнай Працы Уладзіміра Ралько: ужо 30 гадоў узначальвае ён калгас «Аснежыцкі», які лічыцца эталонам гаспадарання на зямлі і шырока вядомы ва ўсёй краіне. Так можна сказаць і пра сябра і земляка. У. Ралько, двойчы Героя Саветскага Саюза касманаўта Пятра Клімука, таксама абранага дэлегаткам з'езда.

Патомны рабочы, расточнік Гомельскага станкабудаўнічага завода лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Уладзімір Швароў. Ён з такой гатоўнасцю дзеліцца сваімі ведамі, вучыць іншых працаваць так дасканалы і хутка, як сам, што на заводзе з'явіўся тэрмін «швароўская акадэмія».

Як бачыце, дэлегаты з'езда — прадстаўнікі розных сацыяльных слаёў, людзі самых розных прафесій. Аб'ядноўваюць жа іх аднолькавыя адносіны да працы, грамадскіх абавязкаў, актыўная жыццёвая пазіцыя. І на партыйным з'ездзе, які пачне сваю работу 23 лютага ў Маскве, яго дэлегаты з дзяржаўнай развагай, па-гаспадарску ўдумліва і рупліва абмяркоўваюць планы новай пяцігодкі, ад іх будуць залежаць далейшыя поспехі нашага народа, павышэнне яго дабрабыту, працвітанне ўсёй краіны.

Д. ЧАРКАСАВА.

У СПАМІНАЕЦЦА: мінулым летам у адной з камандзіровак мы сядзелі вечарам ля расчыненага акна, елі з маласольнымі агуркамі свежую сопкую скараспелку (паспешку) і вялі размову аб тым, наколькі бяднейшым быў стол у нашых продкаў да з'яўлення ў Еўропе бульбы. Гэта ж колькі страў можна з яе прыгатаваць — не пералічыць! Ёсць у нас сёння хлеб, ёсць і да хлеба, а вось паспрабуй адмы бульбу... Зрэшты, калі б раптам вывелася бульба, то намнога менш стала б і хлеба, і мяса, і малака... Бо прадукт гэты з задавальненнем ужывае не толькі чалавек, але і свойская жывёла.

Адна з трох асаблівасцей бульбы — уменне прызычыцца амаль што не да ўсялякага клімату. Але Беларусь ёй больш за ўсё даспадобы. Славіцца Грузія чаем, Малдавія — вінаградом, Галандыя, скажам, — сырамі, Бразілія — кофе, ну, а Беларусь, вядома ж, — бульбай. Недарма ж з добрай вясялай усмешкай часам жартуюць над намі: «Бульба ёсць, бульба ёсць. Дробненькая, але смачная».

За бульбу мы свету не павінны. Калі Іспанія XVI стагоддзя належыць гонар другога адкрыцця гэтай культуры, то заслуга трэцяга адкрыцця бульбы цалкам за нашай краінай.

У апошнія гады без малага палавіна сусветнага пасеву бульбы — у СССР.

У нашым друку вельмі шмат пісалі і пішуць пра пасадку і ўборку бульбы, пра перадавую тэхналогію, пра тое, як лепш яе захоўваць... Радзей журналісты наведваюць селекцыянераў. А між тым... Прызнаюся шчыра: да таго, як наведваць навукова-даследчы інстытут бульбаводства і плодаагародніцтва ў Самахвалавічах, я не ўяўляў, наколькі складаная, нялёгка і разам з тым цікавая работа ў селекцыянераў.

Пешку хіміка ці фізіка куды больш дынамічны, бо іх вопыты праходзяць адносна хутка. Пешку ж селекцыянера-бульбавода цягнецца гадамі. Каб вывесці добры гатунак бульбы, неабходна патраціць 10—12 гадоў. Трэба высадзіць 200 тысяч кустоў. Гэта 200 тысяч доследаў у паляных умовах і плюс лабараторныя даследаванні. Навукова-даследчы інстытут,

якому, дарэчы, у лютым споўніцца 50 гадоў, можна лічыць нацыянальным гонарам. Мяркуюць самі. За ўвесь час выведзена 13 гатункаў. Кожны трэці гектар бульбянога поля краіны засяваецца сартамі беларускай селекцыі. Тры гатункі — «тэмп», «лошыцкі» і «беларускі ранні» — вырошчваюць у сацыялістычных краінах. Англічан вельмі зацікавіў высокаўра-

пачаў. І прыдзе такі час, калі стары «тэмп» здасць свае пазіцыі, вырадзіцца і яго перастануць высаджваць. Значыць, патрэбны новыя гатункі. Над гэтым і працуюць беларускія вучоныя-бульбаводы. Зусім нядаўна яны перадалі ў Маскву на дзяржаўнае выпрабаванне новы сорт «саната», які вывела са сваёй групай вучоны Ірына Сямёнава. Добры сорт! Прыгодны

ку не атрымліваецца. Або вольны такі паварот. Знайшлі новы гатунак. Здаецца, і добры, і перспектыўны. Пачалі яго выпрабавваць, размнажаць клубні і, нарэшце, перадалі ў дзяржаўную гатунковую сетку, дзе кожны новы гатунак выпрабавваюць яшчэ тры гады. А там гэта навіна вазьмі ды і спатыкніся, не вытрымай выпрабавання. Сорт бракуюць, а пошукі працягваюцца.

З усіх асаблівасцей кожнага гатунку самымі важнымі з'яўляюцца дзве: крухмалістасць і ўраджайнасць. Да нядаўняга часу лычылася, што асаблівасці гэтыя ўзаемазалежныя. Як правіла сорт, які ўтрымлівае вялікі працэнт крухмалу, дае невысокую ўраджайнасць. І наадварот.

Нашы селекцыянеры паставілі задачу: сумясціць дзве гэтыя асаблівасці. Малады вучоны Георгій Піскун са сваёй групай вывёў такі гатунак, які можа даваць па 560 цэнтнераў з гектара з крухмалістасцю 24—26 працэнтаў. Выходзіць, трэба крычаць «ура» і з задавальненнем паціраць рукі. Дослед удаўся. Але не. Рана святкаваць перамогу. А раптам гатунак будзе непрыгодны для механізаванай пасадкі і ўборкі ці дрэнна супрацьстаяць розным захворванням, дрэнна захоўвацца?.. Таму ён павінен паспяхова прайсці ўсебаковыя выпрабаванні, і толькі тады можна гаварыць аб вялікай перамозе. Але ўжо сёння не выклікае сумненняў адно: беларускія селекцыянеры абавязкова выведдуць новыя, вельмі добрыя гатункі бульбы.

Вопыты сусветных даследаванняў паказваюць, што з кожнага гектара можна атрымліваць па 700 цэнтнераў клубняў з вялікай крухмалістасцю. Але гэта ўжо задача заўтрашняга дня. А на бліжэйшыя гады беларускія вучоныя паставілі мэту вывесці такія гатункі, якія б давалі ўраджайнасць па 500—600 цэнтнераў з крухмалістасцю 22—27 працэнтаў. Прытым каб гатункі былі пластычныя: пры любых умовах надвор'я давалі стабільны ўраджай.

Зараз у сярэднім па рэспубліцы накопваюць па 200 цэнтнераў клубняў з гектара. Нядрэнны ўраджай. А к 2000-му году мяркуюць збіраць па 500—600 цэнтнераў бульбы. Гэта зусім рэальна.

Артур ЦЯЖКІ.

СЕЛЕКЦЫЯНЕРЫ СЦВЯРДЖАЮЦЬ: БУДЗЕ ПА 700 ЦЭНТНЕРАЎ З ГЕКТАРА

СЛОВА ПРА БУЛЬБУ

джайны «прыгожы-2». Так што бульба ў нас ёсць і не толькі «дробненькая».

Атрымалася так, што са старэйшым бульбаводам інстытута, акадэмікам, Героем Сацыялістычнай Працы Пятром Альсмікам мы пачалі не з поля, не з работы селекцыянераў, а з гатовай ужо прадукцыі — той самай бульбы, пра якую звычайны спажывец думае, што яна вырошчваецца вельмі проста: кінуў клубень у баразну, прыкапаў зямлёй і чакай сабе ўраджая.

Нарэшце мы закранулі і праблемы селекцыянераў. Але слова «праблема» ў мяне чамусьці асацыюецца з нейкімі прыкрымі недахопамі. І ў даным выпадку слова гэта мне хочацца змяніць іншымі: задача, мэта, мара. Так, мара. Бо які ж вучоны-селекцыянер не марыць аб такім гатунку бульбы, які б высяваў ва ўсіх канцах краіны?!

За апошнія гады беларускія селекцыянеры вывелі некалькі даволі распаўсюджаных гатункаў. Але ў прыродзе ўсё мяняецца. Адно ўдасканалваецца, прагрэсіруе, другое выраджаецца, адмірае. Возьмем, напрыклад, хоць бы той жа, добра вядомы нам «тэмп». Ён па-ранейшаму карыстаецца поспехам. Але сёння ўжо крыху не той, якім быў у першыя гады свайго існавання. І ўраджайнасць стала ніжэйшай, і крухмалу меней, і прыхворваць

для механізаванай пасадкі і ўборкі, у яго сярэдняя крухмалістасць, прыемны смак, высокая ўраджайнасць. У межах Беларусі выпрабавваюць яшчэ два новыя гатункі, якія мяркуюць потым вырошчваць на прысядзібных участках і ў асобных калектыўных гаспадарках.

Навуковы супрацоўнік Яніна Дзямідка таксама паставіла перад сабой мэту вывесці новы сорт. І вырашае яна сваю праблему не зусім звычайна. Дзямідка хоча прышчапіць, парадніць дзкую бульбу, што расце ў Аргенціне як пустазелле, з адным з культурных беларускіх гатункаў. У аргенцінскіх клубнях, велічыня якіх не больш за грэцкія арэхі, шмат бялку і крухмалу, а да таго ж яны не баяцца ні хвароб, ні кала-радскага жука. Вось бы гэтыя ўласцівасці прышчапіць нашай бульбе. Зрэшты, ужо некалькі соцень клубняў-гібрыдаў, круглых, важкіх, з дзіўна гладкай лупінай, высаджаны на вопытным участку ў чарговы раз.

З'яўленне новага гатунку для інстытута — цэлая падзея. Вышэй ужо гаварылася, колькі працы і часу неабходна патраціць, каб вывесці яго. І гэта ў тым выпадку, калі першая прышчэпка ўдалая, калі селекцыянер убачыць, што атрымліваецца тое, чаго хочацца, чаго ён шукае. А бывае ж, што прышчапляюць бульбу і тры, і пяць гадоў, а жаданага выні-

НОВАЕ АБ ВЕНЕРЫ

Пасля апрацоўкі вынікаў даследаванняў, выкананых савецкімі станцыямі «Венера-9 і -10», вучоным сталі вядомыя новыя даныя аб цеплавым рэжыме атмасферы «ранішняй зоркі».

Бліжэйшая да Зямлі суседка па Сонечнай сістэме Венера здаўна прыцягвала ўвагу вучоных. Інтэрэс да яе абумоўлены тым, што многія параметры гэтых планет блізкія: маса, дыяметр, наяўнасць атмасферы. У 60-х гадах радыёлакацыйнымі метадамі быў вызначаны перыяд вярчэння Венеры вакол сваёй восі і ўстаноўлена, што вось амаль перпендыкулярна да плоскасці арбіты. Адсюль вынікала, што Венера — амаль ідэальны прыродны палігон для вывучэння метэаралагічных працэсаў, паколькі сонечныя суткі на Венеры складаюць 117 зямных і, значыць, сутачныя змяненні «надвор'я» па зямных разуменнях адбываюцца вельмі марудна. Акрамя таго, на «ранішняй зорцы» няма змены параў года.

Даследаванні атмасферы Венеры з дапамогай спускаемых апаратаў паказалі, што на вышніх ніжэй 60 кіламетраў над паверхняй планеты адсутнічаюць тэмпературы ў розных раёнах планеты практычна адсутнічаюць. У той жа час былі атрыманы даныя аб руху воблачнага слоя. А гэта сведчыла ўсё ж аб рознасці тэмператур, але толькі ў верхніх сляях атмасферы. Прамыя вымярэнні тэмпературы на вышніх больш за 60 кіламетраў з дапамогай спускаемых апаратаў пакуль па тэхнічных прычынах немагчымыя. На дапамогу прыйшлі дыстанцыйныя метады, адзін з якіх — метад радыёрасвечвання. Яго сутнасць у тым, што выпраменьваемыя касмічным апаратам радыёхвалі праходзяць праз атмасферу Венеры і затым прымаюцца на Зямлі. Інтэнсіўнасць радыёсігналаў, іх частата змяняюцца пры праходжанні праз атмасферу планеты. Па гэтых змяненнях можна вызначыць тэмпературу і ціск атмасферы на розных вышынях.

Праведзеныя з дапамогай станцый «Венера-9 і -10» даследаванні дазволілі выявіць, што на вышніх больш за 50 кіламетраў атмасфера Венеры на асветленым Сонцам баку планеты цяплей, чым на начной у сярэднім на 15—20 градусаў па шкале Кельвіна. Акрамя таго, у сярэдніх шыратах ёсць халодны слой, размешчаны на вышнях каля 60 кіламетраў. Тэмпература гэтага слоя ніжэйшая на 3—20 градусаў Кельвіна, чым у навакольных слаях. У раёне экватара гэты халодны слой у атмасферы адсутнічае, а ў прыпалярных абласцях велічыня перападу тэмпературы менш, чым на сярэдніх шыратах. Бясспрэчна, усе гэтыя з'явы звязаны з дынамікай атмасферы Венеры.

Атмасфера Венеры турбулентная, гэта значыць у ёй ёсць віхравыя рухі з рознымі размерамі віхраў. Найбольш інтэнсіўныя віхравыя рухі назіраюцца ў двух сляях: на вышнях 56—70 кіламетраў і наблізу вышні 48 кіламетраў, прычым інтэнсіўнасць віхраў і працягласць абласцей, займаемых віхрамі, па вышыні растуць пры пераходзе ад экватарыяльнай да прыпалярных абласцей. Вывучэнне гэтых з'яў важна для разумення працэсаў пераносу энергіі ў атмасферы.

Выкарыстанне новых даных дазволіць глыбей вывучыць асаблівасці цыркуляцыі атмасферы на Венеры, што ў сваю чаргу дапаможа распрацаваць мадэлі цыркуляцыі зямной атмасферы, а гэта крайне неабходна для надзейнага прагнозу надвор'я ў розных раёнах Зямлі.

Станіслаў МАЦЮГОУ, кандыдат тэхнічных навук.

Выхаванцаў гэтага вучылішча ў Мінску можна сустрэць усюды. Штодзённа яны кормяць смачнымі абедамі рабочых аўтамабільнага і трактарнага заводаў, чакаюць жыхароў сталіцы пірожнымі, булчачкамі, тортамі, гасціна сустракаюць у рэстаранах «Планета», «Беларусь», «Обілейны»... Сотні ўмелых павароў, кандытараў, афіцыянтаў, якія ведаюць замежныя мовы, падрыхтаваны для прадпрыемстваў грамадскага харчавання Мінскае прафесійна-кулінарнае вучылішча Міністэрства гандлю БССР. У распараджэнні будучых спецыялістаў — выдатная вучэбная база: аўдыторыі, абсталяваныя разнастайнымі нагляднымі

дапаможнікамі; клас праграмаванага навучання; мноства тэхнічных сродкаў, якія дапамагаюць юнакам і дзяўчатам лепш спазіцца тонкасці выбранай спецыяльнасці. Ёсць у іх і свая тэхналагічная лабараторыя. Тут навучэнцы робяць першыя крокі ў будучую прафесію: вучацца гатаваць смачныя баршчы і булённы, катлеты і шашлык, беларускія нацыянальныя стравы. Шмат што цяпер павінен ведаць і ўмець добры павар, кандытар, афіцыянт. Кухні сучасных прадпрыемстваў грамадскага харчавання хутэй нагадваюць цэхі, аснашчаныя складанымі высокапрадукцыйнымі механізмамі. І моладзь асвой-

Фота Г. СЯМЁНАВА.

пішучь землякі

НАДВОР'Е І ПАЛІТЫКА

Дарагія сябры, даўно ўжо не пісалі вам, на тое было многа прычын. Самая галоўная — дрэннае надвор'е.

Мы земляробы, і для нас, працуючых на зямлі, надвор'е адыгрывае вялікую ролю. Вясной амаль не было вільгаці. Кволя ўсходы загінулі. На такіх месцах давялося перасяваць. Але і прырода можа быць спагадлівай. У сярэдзіне ліпеня прайшлі два добрыя дажджы, наталіўшы зямлю, і, нібы ў казцы, усё ажыло, пацягнулася да сонца, імкнучыся нагнаць упушчанае.

Фермеры «старога фасону» накіраваліся ў цэрквы, малітоўныя дамы, каб папрасіць некага там наверх не пасылаць ранніх маразоў. І што вы скажаце? Вымалілі. Ураджай атрымаўся намнога лепшы, чым чакалася. На душы стала неяк лягчэй. У другой палове жніўня сталі звалваць спелую пшаніцу ў пракосы, каб падсушыць, а потым ужо пусціць па полі камбайны. Збірліся малаціць, але пайшоў дождж і надоўга. Відаць, зноў нехта з тых, хто нядаўна маліўся, сур'ёзна саграшыў. Амаль увесь верасень надвор'е дражнілася: то гарачыня, то зноў так пальце, што на пракосах пачынаюць расці апенькі.

Нудныя думкі надакучліва лезлі ў галаву. Хутка выпадае снег, і жыць сабе, як хочаш. Ты безбаронны, ахвяра так званых капіталістычнага «свабоднага прадпрыемніцтва». Але і на гэты раз прырода выручыла, хоць і не ўсім: дала два тыдні добрага летняга надвор'я. Усё высахла, і многія фермеры сабралі добры ўраджай, хоць нам асабіста ён дастаўся не без прыгод. У самы разгар уборкі, калі кожная хвілінка на ўліку, выйшаў са строю камбайн. Давялося хапацца за любую саломінку, нават прасіць аб дапамозе іншых. На другі ж дзень пасля таго, як мы закончылі гаротную малацьбу, зноў пайшоў дождж, а затым выпаў снег. Як жа пісаць пісьмы ў такой сітуацыі?

Да гэтых прыватных бед дадалася і яшчэ адна агульная, справакаваная амерыканскім імперыялізмам. А іменна, бойкот Маскоўскай Алімпіяды і эмбарга на пастаўку ў Савецкі Саюз амерыканскага збожжа, закупленага ў нас па кантракту раней. Пад ціскам Вашынгтона далучыліся да антысавецкіх акцый і яго прыслужнікі, у тым ліку і наша Канада, якая на 99 працэнтаў залежыць ад ЗША.

Супраць падобных выхадак адміністрацыі выступілі ўсе прагрэсіўныя людзі Канады, спартсмены, але больш за ўсё фермеры, таму што іх вельмі моцна стукнула па кішэні гэтае праклятае эмбарга. Цэны на збожжа на другі ж дзень шалёна пакаціліся ўніз. Бачачы незадаволенасць, урад паспешліва аб'явіў, што ўсе страты будуць фермерам кампенсаваны. Неўзабаве кансерватыўны ўрад быў скінуты. Думаецца, асноўнай прычынай паслужыла тое самае эмбарга. Скарыстаўшы незадаволенасць народа кансер-

ватарамі, лібералы радысна вялі сваю перадвыбарчую кампанію і атрымалі верх.

Канадскія трэнеры і спартсмены з захапленнем крычалі: «Ура! Паедзем ў Маскву!» Іменна таму большасць канадцаў, асабліва спартсмены і фермеры, галасавалі за лібералаў. Спадзяваліся, што ўсё пойдзе па-старому, што знімуць з нас гэтыя ганебныя вашынгтонскія нарочнікі. Але і тут усе пралічыліся. У час перадвыбарнай кампаніі лібералы шмат гаварылі аб справядлівасці, але калі трывала ўсёліся ў крэсла, заявілі, што прынятую кансерватыўным урадам рэзалюцыю аб байкоце Алімпіяды і аб гандлёвым эмбарга падтрымаюць поўнацю і без паправак. Словам, і гэтыя схіліліся перад «старэйшымі братам» з Вашынгтона. Думаецца, што такі выбрык буржуазіі многім адкрые вочы.

Абураныя фермеры цяперлі: чакалі кампенсацыі за страты на пшаніцы. Саскачаванскі ўніверсітэт падлічыў, што толькі ў гэтай правінцыі эмбарга «з'ела» ў фермераў 65 мільёнаў долараў. Цяпер жа дзяржаўныя чыноўнікі ў Атаве гавораць, што не 65, а толькі 15. Хутчэй за ўсё, за гэтыя страты на пшаніцы фермеры не атрымаюць нічога. І добра. Няхай вучацца. За навуку пры капіталізме заўсёды трэба плаціць.

Не так даўно ЗША, нічога не гаворачы сваім партнёрам, падпісалі дагавор аб пастаўцы ад шасці да дзевяці мільёнаў тон збожжа ў Кітай і гэтым захапілі ўвесь рынак. Такая здзелка моцна ўдарыла саюзнікаў па кішэні і па адчувальных нервах. Крыўда на гаспадара была настолькі вялікай, што фермерскія арганізацыі і нават члены ўрада асмеліліся ў поўны голас крыкнуць Картэру: «Далоў эмбарга!» І тут жа паехалі ў Савецкі Саюз прасіць, каб, як у нас гавораць, ненавісныя камуністы і на гэты раз выцягнулі іх з балота, у якое ўцягнуў амерыканскі прэзідэнт. Вярнуўшыся з Масквы, радаваліся поспеху і ганарыліся, што зрабілі такі «вялікі подзвіг», скінуўшы з сябе абавязкі па эмбарга ў гандлі збожжам з СССР. Але толькі збожжам. Усё астатняе застаецца ў сіле. Вось такія справы рабіліся ў нас ў 1980 годзе.

Цяжка пераносіць чорныя плёткі, варожыя выпадкі супраць нашай Радзімы. Але што зробіш? Так хацелася ўбачыць Маскву, стадыён імя Леніна, адкрыццё і закрыццё Алімпіяды, усё ад пачатку да канца. І Мінск, і Кіеў, і Талін. Але дзе там! Паказваць усё гэта народу па тэлебачанні — тое самае, што прыстаўць нож да ўласнага горла. Бо яны дзесяцігоддзямі «кармілі» народ самым нахабным паклёпам аб нашай Радзіме. А тут трэба паказаць непераўздызеную прыгажосць і, выходзіць, абвяргаць саміх сябе. Таму і паказвалі толькі маленькія ўрыўкі і то ў зводцы навін. І то з агіднымі, іранічнымі каментарыямі. Цяжка было бачыць і чуць усё гэта. І ў той жа час радысна ад таго, што наша Радзіма ўжо ўзнялася на недасягалы для капіталістаў узровень, можа здзяйсняць тое, што не пад сілу самым развітым капіталістычным краінам, уключаючы і ЗША. Мы маем на ўвазе будаўніцтва спартыўных комплексаў у алімпійскіх гарадах з культурнымі цэнтрамі і іншымі зручнасцямі для спартсменаў. Усё было пабудавана своечасова, а многія і датэрмінова. Гэта вялікая перамога савецкіх будаўнікоў, інжынераў, усяго народа. Нават самыя дражнілыя ворагі не асмельваюцца гэта абвяргаць.

Надзея і Рыгор МІХАЙЛОВІЧЫ.
Канада.

На прасторах Родины

ЧАЙ ГРУЗИНСКИЙ

Грузинский чай самый распространенный в нашей стране. Но не единственный. Чай есть и азербайджанский и российский (краснодарский).

Чай у нас любят. И притом разный. Можно приобрести не только отечественного происхождения, но и импортный, прежде всего индийский, а также из Шри Ланки цейлонский.

И все же основная масса чайного листа, который собирается в пределах нашей страны, — грузинский. В 1980 году совхозы и колхозы Грузии продали свыше 502 тысяч тонн чайного листа — рекордный сбор за все годы возделывания этой культуры в республике.

Грузинский чай — один из лучших в мире. На международной выставке в Лейпциге сорт чая «экстра» удостоен Большой золотой медали. Грузинский чай выпускается в пяти видах: черный, зеленый, плиточный, зеленый-кирпичный, растворимый.

История разведения чая в Грузии коротка. Свыше века назад сюда были завезены чайные кусты и организована первая опытная плантация. А уже в 1900 году на Всемирной выставке в Париже грузинский чай получил первую золотую медаль.

Однако промышленное возделывание чайного листа стало развиваться в Грузии лишь в советское время. Сейчас под чайные плантации в республике отведено около 80 тысяч гектаров. Резко повысилась урожайность. Если до революции с гектара снималось немногим более 6 центнеров чайного листа, то сейчас — 50 центнеров.

Сбор чая — трудоемкая операция. Но механизация все больше проникает на чайные плантации. Уже в 1979 году в республике работали свыше тысячи чаесборочных машин и около пяти тысяч ручных уборочных аппаратов.

Над постоянным улучшением вкуса и аромата чая работают ученые Всесоюзного научно-исследовательского института чая и субтропических культур. Сейчас здесь проводится очередной эксперимент. Из горных районов Индии завезены новые сорта чая. Их называют «сортами повышенной устойчивости». Они скрещиваются с лучшими сортами грузинского чая. Есть все основания думать, что союз индийского и грузинского чая даст хорошие результаты.

Яков УШЕРЕНКО.
(АПН).

Што? * Як? * Чаму?

Чалавек з-за мякы ўпершыню прыехаў у СССР. У гасцініцы ён адразу ж уключыў тэлевізар, потым купіў некалькі савецкіх газет, нарэшце, вечарам у рэстаране ён сядзеў побач з кампаніяй, якая адзначала нейкую ўрачыстасць. Чужаземца ўразіла, што і па тэлебачанні, і ў прэсе, і за гасцінным сталом гучала адна тэма — праца. У чужаземца сілалася пэўнае ўражанне аб нашым спосабе жыцця. Але ён не ўпэўнены, што зрабіў правільныя высновы, і таму рашыў спытаць у нас, ці праўда, што ў Савецкім Саюзе існуе

КУЛЬТ ПРАЦЫ

Каб адказаць нашаму чытачу на ўзнятае пытанне, мы павінны растлумачыць яму, што такое грамадска карысная праца, якое месца яна займае ў нашым жыцці і як мы ставімся да яе. Сапраўды, нашы газеты, бадай, напалавіну запоўнены матэрыяламі аб працоўных справах у самых розных іх праяўленнях. Тэлебачанне таксама значную частку сваіх праграм прысвячае гэтай тэме. Дастаткова сказаць, што адна з найпапулярнейшых перадач Цэнтральнага тэлебачання — інфармацыйны выпуск навін «Час» — пачынаецца паведамленнямі аб тым, як прайшоў працоўны дзень: рэпартажы з новабудоўляў, з калгасных палеткаў і ферм, расказы пра людзей, якія здзейснілі працоўны подзвіг, чый прыклад можа паслужыць за ўзор іншым.

Але вернемся яшчэ да нашых газет. Ці не даўня гэта для чужаземца з'ява, што на першай старонцы на самым відным месцы публікуецца віншаванне кіраўніка дзяржавы работніцы тэкстыльнай фабрыкі ці даярцы, якія за адзін год выканалі, скажам, два гадавыя заданні, або калектыву будаўнікоў ці шахтапраходцаў, якія дамагліся выдатных вынікаў у працы! Невергодна па дзвюх прычынах: дзе гэта і калі было, каб на Захадзе, у капіталістычным грамадстве, прэзідэнт краіны віншаваў звычайнага Джона, Ганса ці Жана за тое, што ён зрабіў удвая больш, чым ад яго вымагалася. Гэта — па-першае. А па-другое, для буржуазнай газеты такая навіна — не навіна, тым больш — не сенсацыя.

Вось, каб тыя ж Джон, Ганс ці Жан правярнулі нейкую спекуляцыйную аперацыю і зарабілі многа грошай, тады пра іх напісалі б у прэсе, тэлебачанне ўзяло б інтэрв'ю: глядзіце, не пераваліся яшчэ прадпрыемальныя людзі! Ці не на такіх трымаецца нацыя?!

А ў нас за спекуляцыю не толькі па галоўцы не гладзяць, але нават садзяць на лаву падсудных. Чаму? Проста таму, што такая «праца» прыносіць барышы толькі адзінкам, але не мае аніякай карысці для грамадства. Больш таго, адзінкі ўзбагачаюцца за кошт мільёнаў добрасумленных працаўнікоў, гэта значыць — за кошт грамадства.

Культ працы — гэта, вядома, занадта суб'ектыўнае тлумачэнне. Гэта было б нешта фанатычнае, неўсвядомленае. А наша стаўленне да працы, натуральна, свядомае. Такая, можа, крыху жорстка, але абгрунтаваная і справядліва свядомасць была дэвізам тых, хто ў кастрычніку 1917 года пачаў у Расіі манархісцкай, Расіі буржуазнай будаваць Расію новую, сацыялістычную. Гэты дэвіз прагучаў проста і ясна: хто не працуе, той не есць.

З той пары і па сённяшні дзень мы жывём па гэтаму напісанаму закону. Мы лічылі і лічым, што праца і толькі праца з'яўляецца асновай існавання грамадства. Любога грамадства — не толькі сацыялістычнага, але і капіталістычнага. Ці быў бы Форд Фордам, Шпрынгер Шпрынгерам, а Ротшыльд Ротшыльдам, каб не сотні тысяч мускулістых рук амерыканскага, заходняемецкага і французскага рабочага класа, чыя праца прыносіць ім мільёны? Гэта пытанне не патрабуе адказу.

Праца была і ёсць вечнай натуральнай умовай чалавечага жыцця. Толькі на ўсім фармацыях дасадзіліснага грамадства — рабаўласніцкай, феадальнай і капіталістычнай — праца адных, якія складалі і складаюць цяпер абсалютную большасць, эксплуатавалася і эксплуатаецца хцівай меншасцю. Яна прыносіць багацце багатым, памнажае іх мільёны і мільярды. І наш здзіўлены чужаземец, які даслаў нам у рэдакцыю свой ліст, прывык да таго, што пра мільянераў крычыць ва ўсё прэса і іншыя сродкі масавай інфармацыі, а пра тых, чым малалём зароблены мільёны гэтых дармаедаў, ніхто і не згадвае.

У нашым грамадстве праца стала жыццёвай патрэбай кожнага. А калі ў нас здараюцца выпадкі, што чалавек хоча жыць не працуючы ці яго праца накіравана толькі на ўласнае ўзбагачэнне, грамадскасць на гэтыя з'явы рэагуе проста і рашуча: абібокаў і дармаедаў прыцягваюць да адказнасці, іх цярдліва перавыхоўваюць. І гэта мы лічым правільным, таму што ў нашай краіне ўсе роўныя перад яе вялікасцю Працай.

Праца ў нас была і застаецца мерай маральных якасцей чалавека, яго годнасці. Таму амаль штодня газеты прыносяць весткі аб узнагароджанні людзей працы ордэнамі і медалямі, аб прысваенні самым лепшым ганаровага звання Героя Сацыялістычнай Працы. І не толькі. Некалькі гадоў назад прынята пастанова, паводле якой рабочым і калгаснікам нароўні з акадэмікамі, вядомымі літаратарамі, дзеячамі культуры прысуджаюцца Дзяржаўныя прэміі. Гэта значыць, што ў нас праца і фізічная, і разумовая цэнніца аднолькава высокая, калі яна ідзе на карысць грамадству, калі яна ўзбагачае і ўмацоўвае нашу Радзіму.

Першыя крокі на лыжах.

Фота Э. ЭЛЬСКИНА.

Twelve-Year-Old Composer from Minsk

A slender fair-haired boy with large eyes, confidently walked up to the piano. After a slight struggle to get up on the high stool, he began to play. The composition was «Wolf» and the music was his own. His imagination—he had never seen a live wolf but had heard and read many tales about the cunning beast—had suggested the vivid imagery.

The work was absolutely mature, interesting from the composition angle, and original.

I was surprised when the young lad—whose name is Timur Sergeyenya—subsequently told me that the composition could have been better had he done what he had set out to do. His original plan was to write an etude «Wolf and Rabbit». But after having an easy time with the first half, the young composer was stymied by the second. Beside the colourful Wolf, the Rabbit was, the boy confessed, bleak, immobile, as if frozen solid by fear. The young composer, who previously had written just over a dozen small pieces, showed himself to be a true artist: he chucked out the second part.

That evening Timur played his waltz, polka, and spring, autumn and winter «Meditations». There was a lot of applause and many encores. The teachers of this wonderful young musician at the Central Special Music School attached to the Byelorussian Conservatoire of Mu-

sic—Vladimir Kuzmenko and Kim Tesakov—were also called on the stage. However, the boy obviously was looking for someone else. It was his mother, Tatyana Sergeyenya, a short, attractive, shy woman. She took her son by the hand, and he obediently disappeared backstage.

Tatyana Sergeyenya is a musician herself. She noticed her son's predilection for music when he was two.

«As soon as I would sit down at the piano», she recollects, «there he would be, and would stay until I finished, watching every movement of my fingers, and trying to repeat the sounds. I sang children's songs for him, and he immediately picked up the tunes. When he was three, he began playing easy pieces. He could sit at the piano for hours. Nothing came out of his elder brother's attempts to get him interested in sports.

«When he was four and a half, Timur composed his first piece. I didn't think it bad at all. His father (a teacher) and I put our heads together, and decided to take him to music teachers at the school attached to the Conservatoire. Vladimir Kuzmenko heard him play during that audition, and said that the boy was very gifted. But one thing stood in the way—his age. He could only start school at seven, which was two and a half years in the future. What were we to do? Teach him ourselves? The way out was sug-

gested at the Conservatoire. Kuzmenko agreed to give him lessons on his own. At seven, Timur began first form.»

«I was amazed at his emotional improvisations», Kim Tesakov, his composition teacher, added. «He is very mobile and dynamic. He is the same in music—light, energetic and optimistic. He reacts wonderfully and has amazing intuition...»

Timur has also written more than 20 pieces. Most are short compositions—marches, polkas, polonaises and waltzes. His «Ballad of Khatyn» made people stand up and take note. It is an extensive composition about the tragedy of the village of Khatyn which the nazis burnt down, and residents with it. This work has been on the programme of nearly all the recent concerts given by the Byelorussian State Symphony Orchestra.

The boy worked on it for four months. Kim Tesakov, who wrote the popular «Khatyn» oratorio, was the first to congratulate the young composer: «It is impossible to listen to the 'Ballad of Khatyn' without emotion, without compassion for the dead. But when one hears the optimistic, vivid finale, as if washed by a May rain, and the brilliant chords, it is hard to repress one's exultation.»

Timur is not yet sure what he wants to be—a composer or a concert pianist. He dreams of playing Beethoven's «Appasio-

Young composer Timur Sergeyenya with the teacher of the Central Special Music School Vladimir Kuzmenko.

nata», but the third movement, he admits confusedly, is still beyond him because his hands are too small. But he already plays Beethoven's «Pathétique» and «Moonlight» sonatas.

Yuri SAPOZHKO

One of the new Byelorussian industrial enterprises, Vitebsk TV plant, that was built during the 10th Five-Year Plan period started producing colour TV sets.

THE LIBRARIES OF THE BYELORUSSIAN SSR

The new Constitution of the Byelorussian SSR adopted in April of 1978 confirms the right of the citizens of the Republic to enjoy both national and world cultural benefits. This right is ensured by the development and fair distribution alongside with other cultural and educational institutions, of free libraries throughout the Republic.

Different in their purpose and collections the libraries are fairly distributed all over the territory of the Republic: in populated quarters, districts, at enterprises, educational institutions, clubs, in hospitals and rest-homes.

There are more than 19,000 libraries in the Byelorussian SSR with a total stock of over 168 million books. Among them there are 6 libraries of Republic significance, 6 regional, 117 district, 202 town, 5393 rural libraries. The largest of them is the State V. I. Lenin Library in Minsk with the stock of nearly 6 million books. This library is a depository of the official documents of the United Nations.

Every village, every settlement in the Republic is covered by the library service. In the rural libraries there are more than 40 million books, that is more than 16,5 books for every rural resident.

There are 8219 special libraries for children in the Republic. Besides that children are served by all rural and many town and district libraries.

It is worth mentioning the fact that the whole of library service in the Byelorussian SSR was created anew in the post-war years since the fascist aggressors had ravaged all the libraries over the territory of the Republic.

At present the number of libraries in the Republic is almost 5 times as much as it was before the Great Patriotic War, and the total number of books in them is 33 times as much as it was in all the libraries of the Republic before the war.

The State pays great attention to the improvement of conditions of work in libraries, to strengthening their material bases. The library funds are replenished as a rule at the expense of the State. New buildings with modern equipment have been lately built for the central city libraries in Brest, Gomel, Vitebsk, Minsk, Moguilyov, Slutsk, Borisov, Molodechno. Much has been done to improve the material conditions of work and the acquisition of books in the rural libraries.

The libraries of the Republic have a highly qualified personnel. Librarians are trained at the Institute of culture in Minsk and the Library technical school in Moguilyov.

A well developed network of libraries in the Byelorussian SSR, extending their free service to every citizen of the Republic, is another vivid illustration of the advantages of socialism which opens broad horizons for the all-round development of the individual.

SOVIET INDUSTRY 1981-1985

During the 10th Five-Year Plan period (1976—1980) Soviet industry has increased its output by 717 billion roubles as compared with the 9th Five-Year Plan (1971-1975). The branches of industry which determine the technological progress of the entire national economy were developing especially rapidly. The turn-out of fuel, electricity, metals, and consumer goods has markedly increased.

At present, the USSR produces one fifth of the world's industrial output. Each minute, Soviet enterprises produce over 200 tons of iron, almost 200 tons of marketable rolled steel, 460 tons of iron ore. On the average, more than 400,000 tons of steel are melted daily, which is 20 per cent more than in the USA.

The Draft Guidelines for the Economic and Social Development of the USSR, elaborated by the CPSU Central Committee, open up new perspectives for the development of Soviet industry. The main task of Soviet industrial workers is to satisfy the needs of the country in machines, equipment, instruments, fuel, energy, metals, chemical products, and the demands of the population for consumer goods.

The Draft Guidelines also underscore the fact that the manufacture of consumer goods of improved quality should be gi-

ven priority in all branches of industry, all enterprises and organizations; it should become the prime concern of the Party, Soviet and economic bodies.

The output of industrial products during the years of the 11th Five-Year Plan period is to grow 26-28 per cent; the manufacture of means of production—by 26-28 per cent; and of consumer goods—by 27-29 per cent.

Provision is made for development of basic branches of industry, such as power engineering, metallurgy, machine-building and chemical industries. This is quite understandable, for with the sufficient amount of energy, machines and mineral fertilizers, the main goal of the upcoming five-year plan can be successfully solved. This goal is further improvement of Soviet people's well-being. Suffice it to say that more than 90 per cent of increment of industrial production is envisaged to be obtained through boosting labor efficiency.

The year 1985 envisages: — the production of 1,550-1,600 billion kwh of electric power; 620-645 million tons of oil (gas condensate included); 600-640 billion cu. meters of natural gas; 770-800 million tons of coal; 117-120 million tons of marketable non-ferrous metals. The manufacture of cultural and everyday goods will grow by 40 per cent.

FIRST THEATRE IS 60

Byelorussia's first professional company—the Yanka Kupala Byelorussian Academic State Drama Theatre—has celebrated its 60th anniversary. In its repertoire are works by the founders of Byelorussian Soviet literature—Yanka Kupala and Yakub Kolas—and plays by modern authors famous at home and abroad, such as Kondrat Krapiva and Andrei Makayonok. It is an experimental theatre of Byelorussian drama: of the 287 plays it has staged, 92 were written by Byelorussian authors.

The anniversary celebrations were literally a review of the national theatre. Byelorussia now has 16 professional and more than 3,000 amateur theatre companies.

ГАЛІНА АРЛОВА:

ХАЧУ БАЧЫЦЬ ЛЮДЗЕЙ РАДАСНЫМІ І ШЧАСЛІВЫМІ

ДАСЦІПНА, 3 ЖАРТАМ, ПРАЎДЗІВА

Сціхлі апладысменты. Пагаслі пражэктары. Спектакль з жартаўлівай назвай «Ажаница — не журыцца» ў Беларускай акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы скончыўся. Але надоўга застануцца ў памяці героі беларускіх вадзівіляў «Міхалка» Далецкіх і «Мікітаў лапач» Міхася Чарота, паводле якіх пастаўлены гэты спектакль. Дарэчы, трохі аб самой пастаўцы. Спектакль «Ажаница — не журыцца» — своеасаблівы працяг купалаўскай «Паўлінкі». Народныя песні, музыка, танцы, дасціпныя жарты, нацыянальныя касцюмы і, вядома, выдатнае сцэнічнае ўвасабленне акцёрамі персанажаў старадаўніх беларускіх вадзівіляў — усё гэта прынесла вялікі поспех купалаўцам.

Гледачы вельмі цёпла сустракаюць спектакль. Яго героі ўспрымаюцца як добрыя знаёмыя, рэальна існуючыя людзі.

Адной з лепшых акцёрскіх работ у спектаклі «Ажаница — не журыцца» стала роля Грыпіны, якую сыграла заслужаная артыстка БССР Галіна Арлова.

Той, хто ведае сельскіх жыхароў, забывае, што Грыпіну іграе актрыса. На сцэне — бойкая вясковая жанчына. Гарохам сыплюцца словы, дугамі ўпіраюцца рукі ў бокі, усім корпусам падаляе ўперад, з выклікам выставіўшы нагу. Пасля сваркі з мужам, засмучаная, расказвае суседцы пра сваё гора ды пра сінякі на спіне ад бізуна. І ўжо спрыт не той, і агеньчык ледзь цепліцца ў вахач, і ў голасе маркотныя ноткі.

Як толькі перамога засталася за ёй, зноў разышлася наша Грыпіна, звяночком заліваецца, рукамі размахвае. Тэмперамент у Галіны Арловой агністы. Яна ўся быццам саткана з эмоцый.

Чаму актрыса Галіна Арлова такая дакладная ў гэтай жыццёвай сітуацыі? Напэўна, таму, што яна часта бывае ў вёсках як удзельніца спектакляў, канцэртаў, яна добра ведае і разумее ўнутраны свет сельскіх жыхароў, ёй вельмі сугучныя і блізкія многія рысы характару простых людзей. І гледачы пляццё ёй любоўю. Амаль усе рэплікі Грыпіны суправаджаюцца выбухамі смеху, дружнымі апладысментамі.

Галіна Арлова — чалавек адкрыты, энергічны. Яна многа чытае, пастаянна знаёміцца з новымі мясцінамі, цікавымі

людзьмі. Калі ў яе запыталі, што яна любіць апрача тэатра, яна, усміхнуўшыся, адказала: «Тэатр».

Актрыса валодае цудоўнай рысай: які б вобраз ні стварала, заўсёды застаецца вернай сабе. У кожнай новай ролі яна адкрывае сваё, непаўторнае і дзіўнае. Штосьці купалаўскае — інакш і не назавеш гэта зліццё чалавечага лёсу з натурай мастака, гэта ўменне падначаліць сябе любімай справе.

Галіна Арлова нарадзілася ў Віцебску. Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, маленькая Галія разам з бацькамі была эвакуіравана ў Свядлоўск. Не раз прыходзілася галадаць, мерзнуць, пакутаваць. Цяжка словамі перадаць усю трагічнасць таго часу. Напэўна, таму яе галоўнае жаданне — бачыць людзей радаснымі, вясёлымі, са светлымі марамі і надзеямі. Першыя крокі ў мастацтва Галіна Арлова зрабіла на сцэне тэатра імя Я. Коласа ў Віцебску. Тут пачула апладысменты, якія былі прызнаем таленту маладой актрысы.

Ёй можна пазаздросціць. Не кожнаму выпадае шчасце іграць Афелю ў «Гамлеце» У. Шэкспіра, Антаніну ў «Ягоры Булычовы і іншыя» М. Горькага, Ізабэль у «Даме-невідзімцы» Лопэ дэ Вэга. І не кожны можа дабіцца поспеху ў такіх ролях. Класічныя творы ніякі глыба: каб узняць яе, недастаткова аднаго таленту, трэба яшчэ не шкадаваць сваіх нерваў, сіл і розуму. А калі ўзніме, — цябе зноў сцеражэ небяспека. А раптам людзі не прымуць тваю працу, не павераць табе, не прымуць твой вынік. Такое здараецца нярэдка. Было б няправільна гаварыць, што Галіне Арловой шанцавала, бо яе працу прымалі ўсюды, ёй верылі. Гэта вынік пастаяннага імкнення актрысы Арловой ісці ўперад, адкрываць новае ў сваіх гераінях, уменне пераканаць гледача, прымуць яго адчуваць разам з гераінямі іх боль, адчай, радасць.

Таму не выпадкова мастацтва Арловой было цёпла сустрагана акцёрамі купалаўскага тэатра. Яна ніколі не парушыла славу вутую ансамблевасць гэтага калектыву, наадварот, яе самабытнае дараванне папоўніла суквецце таленавітай сям'і купалаўцаў.

На мінскай сцэне заслужаная

артыстка БССР Г. Арлова сыграла шэраг роляў у спектаклях, якія сталі ўжо набыткам гісторыі: «Уваскрэсенне» і «Жывы труп» Льва Талстога — ролі Кацярыны Маславай і Машы, «На дне» Максіма Горькага — Васілісы, «Што той салдат, што гэты» Бэртальда Брэхта — роля Бэргбік. Спіс можна працягваць, але менавіта гэтыя работы артысткі далі ёй права панаваць у цяжкім, часам пакутлівым, надзвычайна вобным свеце, імя якому мастацтва.

...Яшчэ адна роля. Спектакль «Характары», у аснову якога ляглі апавяданні Васіля Шукшына. Імя гэтага чалавека і пісьменніка ўжо многія гады вярэдзіць розум і душы людзей. Купалаўскі тэатр мае схільнасць да высокай літаратуры, у якой ёсць вечная пазызія, глыбокая філасофія, адказы на пытанні, якія хваляюць нас сёння. Таму заканамерна, што рэжысёр Валерый Раеўскі звярнуўся да шукшынскай прозы.

Хто ж яна, грамадзянка Кісялёва, з-за якой разгарэліся такія гарачыя спрэчкі і якой аднавяскоўцы выносяць сацыяльны прысуд?

На сцэне адбываецца грамадскі суд над Венькай Зяблікавым. Падымаецца раз'юшаная цешча, грамадзянка Кісялёва, і пачынае сваю «лаянку-скаргу». Справа ў тым, што зяць Венька зачыніў яе ў «не зусім прыстойным» месцы, забіў дзверы цвікамі і напісаў: «Запаламбавана! Не кантаваць!». Канешне, цяжка апраўдаць хуліганскі ўчынак Венькі. Але ж гэты сумленны вясковы хлопец упэўнены, што чыніў справядлівы суд. Памяркуйце самі: «збіраў-збіраў грошкі, ёлкі-зялёныя», а цешча на гэтыя грошкі купіла сабе футра. Добра б першае, а то трэцяе. Добра б напіса, а то ў куфар!

І пачалася сур'эзная спрэчка: чыя ж праўда — Венькі ці Кісялёвай? Пачалася прынцыповая размова аб жыцці, аб яго сапраўдных і ўяўных каштоўнасцях. Кісялёва адкрыла нам, гледачам, сваю мяшчанскую сутнасць. Яе футра стала нябачным сімвалам уласніцтва і скваннасці. Вобраз цыніка з закрытай наглуха душой не можа пакінуць нас абьякавымі — прымушае разважаць аб простых, здавалася б, рэчах: шчасці, каханні, сардэчнай дабраце, здольнасці да самаахвяравання. А штуршок да гэтых разважанняў паслужыла дакладная ігра Галіны Арловой, актрысы, якая сваім майстэрствам, сваім уменнем «жыць» на сцэне і з першых хвілін знаходзіць кантакт з глядзельнай залай сцвярджае цудоўнае ў жыцці, у чалавеку.

Які б вобраз ні стварыла Галіна Арлова, яна заўсёды патрабуе ад людзей роздуму, акрэсленых адносін да тых ці іншых з'яў, прынцыповай жыццёвай пазіцыі кожнага. Наперадзе ў яе шмат работы, нялёгкай, складанай. А ў гледачоў — новыя сустрачкі з гераінямі таленавітай актрысы.

Наталля БАУКАЛАВА.

НА КАРЦІНАХ — ЛЕТАПІС КРАЮ

Дыханнем нёманскіх прастораў прасякнуты палотны старэйшага мастака Гродзеншчыны, заслужанага работніка культуры БССР І. Пушкова. Яго персанальная выстаўка, прымеркаваная да 60-годдзя майстра, адкрылася ў абласным цэнтры. У экспазіцыі прадстаўлена больш двухсот палотнаў усіх жанраў.

Выхадзец з сялянскай сям'і, Іван Ва-

сілевіч пасля вайны, на дарогах якой ён за службу семнаццаць баявых узнагарод, назаўсёды парадніўся з Прыёманскім краем, дзе калісьці ваяваў. З таго часу больш трэці стагоддзя яго творчасць натхняе прыгажун-Нёман. Магутнай рацэ ён прысвяціў дзесяткі палотнаў.

З яшчэ большай любоўю піша партрэты тых людзей, якія сваёй працай пераўтвараюць старажытную зямлю.

Маляўнічую нёманскую сюіту арганічна дапаўняюць пейзажы, зробленыя І. Пушковым у Закарпацці, Грузіі, Прыбалтыцы, Крыме, Падмаскоўі і іншых кутках краіны. Разам яны ствараюць жывы вобраз Айчыны, бясконца дарогай сэрцу мастака.

1981 ГОД АБ'ЯЎЛЕНЫ ЮНЕСКА ГОДАМ ФЭДАРА ДАСТАЕЎСКАГА

ПРАДБАЧЛІВАСЦЬ ГЕНІЯ

На пытанні карэспандэнта Агенцтва друку Навіны адказвае вядомы савецкі даследчык творчасці Дастаеўскага Юрый КАРАКІН.

— Як, на ваш погляд, успрымаецца Дастаеўскі за рубяжом?

— Дастаеўскі сапраўды «заваяваў свет», слава яго бяспрыкладная. Аднак Захад, па-мойму, блізкае толькі адно з яго абліччаў — безвыходны, беспрасветны Дастаеўскі, які амаль што праклінае жыццё, капітулюе перад непазбежным Апакаліпсісам, патанае ў бяздонных глыбінях асобы, адкідае ўсе і ўсякі маральныя арыенціры ў гэтым свеце і нават нястрымна сцвярджае няўлоўную адноснасць добра і зла.

Няма, напэўна, мастака больш супярэчлівага, чым Дастаеўскі. Аднак сёння, як ніколі, стала ясна, што вядучай і пераможнай тэндэнцыяй у яго было геніяльнае жыццёвае і жыццёва-творчасцё. Параўнальна нядаўна сталі вядомыя словы Дастаеўскага (запіс у адным альбоме), што праясняюць вельмі многае ў яго творчасці: «...нягледзячы на ўсе страты, я люблю жыццё горада, люблю жыццё для жыцця... Вось галоўная рыса майго характару, магчыма і дзейнасці».

І чым мацнейшым было гэта жыццёлюбства і жыццётворчасць, тым больш чуйным становіўся ён да смяротных небяспек для роду чалавечага. І наадварот: чым больш відавочнымі і страшнымі былі гэтыя небяспекі, тым больш знаходзіў ён у сабе і ў людзях сілы супраціўлення ім.

У Дастаеўскага асабліва асабліва мастацкасць, мастацкасць такой бязлітаснай і мужнай праўды, якая толькі адна і з'яўляецца выратавальнай.

Дастаеўскі пісаў: «...чалавек, на паверхні зямной, не мае права адварочвацца і ігнараваць тое, што адбываецца на зямлі, і ёсць вышэйшы маральны прычыны на тое». Ён, як і ўсякі вялікі мастак, займаўся хваробамі грамадства, страшэнна небяспечнымі, а не такімі, ад якіх ў складдзеньняў ніякіх не было. Сацыяльная чума і халера, духоўны рак і сіфіліс, словам, самыя жорсткія беды чалавечтва — вось чым ён займаўся.

— Над якімі праблемамі творчасці Дастаеўскага выцяпер працуеце?

— Я спрабую зразумець, чаму «Д'яблы» — «раман аб складаных шляхах грамадскай барацьбы і небяспечнае, якія нясе з сабой анархічнае бунтарства» — стаў сёння ледзь не самым злабадзённым творам не толькі самога Дастаеўскага, але і ўсёй сусветнай класікі.

Прадузятасці і супярэчнасці Дастаеўскага тут відавочныя. Асноўнае з іх — змяшэнне рэвалюцыянераў, сацыялістаў сапраўдных, адданых інтарэсам народа, з кар'ерыстамі ад рэвалюцыі і сацыялізму, гатовымі пайсці на любы падман, подласць, насілле дзеля сваёй улады.

І ўсё ж, як геніяльны мастак, Дастаеўскі дапускаў, што галоўны з «д'яблаў» Пётр Верхавенскі не вычэрпае сабой рух сацыялістаў. Не выпадкова Пётр Верхавенскі прызнаецца: «Я ж махляр, а не сацыяліст, ха-ха!» Адзін з герояў, сутыкнуўшыся з крывавай, агіднай практыкай Пятра Верхавенскага, усклікае: «Гэта не тое, не, гэта зусім не тое!».

Буйнейшы савецкі літаратуразнаўца Барыс Сучкоў пісаў аб рамане «Д'яблы» ўяўляючы сабой анатомію і

крытыку ультралявацкага экстрэмізму... Такіх каларэвалюцыйных нячысцікаў, як Пётр Верхавенскі, і цяпер хоць гаць гаць сярод тых, хто сёння на Захадзе і на Усходзе крайнюю левізну зрабіў сваім сцягам».

Як не ўспомніць аб «Д'яблах» у сувязі з эвалюцыяй Сартра, які закончыў чыстай «д'ябальшчынай», абвешчаючы здравіцы ў гонар «вялікай культурнай рэвалюцыі» ў Кітаі, заклікаючы разадраць «Джаконду» Леанарда да Вінчы? Дастаеўскі толькі ў адным аказаўся недакладным, калі прадбачыў гэты персанаж у сваім рамане: у яго ішла размова аб «Мадонне» Рафаэля...

Дарэчы, у пачатку 60-х гадоў, працуючы ў часопісе «Проблемы мира и социализма», я пачуў ад аднаго мааіста: «лепш бы «Д'яблы» не было». «Раман гэты ніколі не будзе перакладзены на кітайскую мову». — дадаў ён.

Значыць, рамана баяцца як агню, значыць, ён жыве, гарыць, пячэ...

Калі ў студзені 1980 года я пабываў у Кампучыі (у складзе дэлегацыі Арганізацыі салідарнасці народаў Азіі і Афрыкі), я не мог не ўспомніць аб «Д'яблах». У мяне быў з сабой экзэмпляр рамана, і я прачытаў з яго калегам: «Адна дзесятая доля атрымлівае свабоду асобы і неабмежаванае права над астатнімі дзевяці дзесяцімі. Тыя ж павінны страціць асобу і вярнуцца нібыта ў статак і пры неабмежаванай пагорнасці дасягнуць шэрагам перараджэнняў першабытнай явіннасці, накітавал першабытнага раю, хоць, зрэшты, і будучы працаваць». Адзін з герояў рамана Лямшын, хіхікаючы, дадаў: «А я б замест раю ўзяў бы гэтых дзевяць дзесятых чалавечтва, калі ўжо няма куды з імі падзецца, і ўзарваў бы іх на паветра». У чарнавым варыянце «Д'яблы» Пётр Верхавенскі выстаўляў такі праект: «Калі б магчыма было палавіну перавешаць, я б вельмі быў рады, астатняе пойдзе ў матэрыял і складзе новы народ... Калі ж не згодзіцца — зноў рэзаць іх будучы, і тым лепш».

Успомнім у сувязі з гэтым словы Пол Пота: «Для будучыні новага грамадства нам дастаткова аднаго мільёна кампучыйцаў...». Гэтыя «ідэі», як мы ведаем, не разыходзіліся з яго практыкай.

Больш ста гадоў назад крытыкі падлічылі, што ў «Д'яблах» 13 смяротцей — сярэд іх забойствы, самагубствы і ўсякія жахі. Падлічылі і — абурыліся: суцэльныя, маўляў, могілкі і дом вар'ятаў! Паклёп на чалавек і чалавечтва, паклёп на рэчаіснасць! У Кампучыі было знішчана тры мільёны чалавек. Перад гэтай страшнай статыстыкай, напэўна, змоўклі б тыя лагодныя крытыкі.

На жаль, «Д'яблы» і сёння на дзіва злабадзёны раман. І хто ведае, праз колькі часу твор страціць сваю страшную злабадзённасць?..

Спатрэбілася каля ста гадоў, каб многае цёмнае ў Дастаеўскага праяснілася, каб мы зразумелі тое, што зразумеў ён, адкрылі адкрытае ім, каб за ўсімі несумненнымі і вострабачымі супярэчнасцямі яго ўбачылі, нарэшце, яго дамінуючую тэндэнцыю. Вялікі пісьменнік імкнуўся выратаваць жыццё людзей, выратаваць не інакш, як вышэйшым парывам, подзвігам.

ТВОРЧЫ ВЕЧАР ВАСІЛЯ БЫКАВА

У Віцебскім драматычным тэатры імя Якуба Коласа адбыўся творчы вечар народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава. Зала тэатра была перапоўнена і, вядома ж, не змагла ўмясціць усіх жадаючых. Сустрэцца з любімым пісьменнікам, са сваім слаўным земляком, прыйшлі яго аднавяскоўцы з сяла Бычкі, што на Ушаччыне, рабочыя і служачыя прадпрыемстваў горада, моладзь — усе, хто захапляецца творамі В. Быкава.

Народны паэт Беларусі Пімен Панчанка, які быў вядучым веча, расказаў прысутным аб дасягненнях беларускай мастацкай прозы, аб укладзе ў яе, зробленым Васілём Быкавым.

З дакладам аб жыццёвым і творчым шляху пісьменніка выступіў крытык Д. Бугаёў.

Вядомыя паэты Генадзь Бураўкін, Рыгор Барадулін, Сяргей Зяконнікаў прысвяцілі сваюму земляку вершы.

На вечары прагучалі ўрыўкі з твораў Васіля Быкава ў выкананні артыстаў тэатра.

Як вядома, В. Быкаў — пісьменнік ваеннай тэмы. Яго суровая проза з усёй праўдзівасцю паведала чытачам пра вялікія выпрабаванні савецкага чалавека ў вайне. Героі яго твораў — ваенныя людзі, партызаны, вяскоўцы. Сярод прысутных на вечары былі і тыя, хто паслужыў правобразам гэтых герояў — былыя франціўкі, партызанскія сувязныя, падпольшчыкі. Яны таксама выходзілі на сцэну, каб падзяліцца сваімі думкамі, выказаць трапныя заўвагі.

На шматлікія пытанні прысутных адказаў Васіль Быкаў. Дарэчы, у сваім выступленні ён адзначыў, што галоўным крытэрыем сваёй творчасці паставіў праўду жыцця. Ён падзяліўся таксама планами, расказаў, над чым працуе цяпер.

Працоўныя Ушаччыны паднеслі Васілю Уладзіміравічу хлеб-соль і памятныя сувеніры, зробленыя рукамі народных умельцаў.

НА ЗДЫМКАХ: на вечары ў тэатры Я. Коласа; Васіль Быкаў дае аўтографы.

Фота М. МІНКОВІЧА.

У СВЯТЛЕ РАМПЫ — КЛАСІКА

Маляўнічая афіша на нямецкай мове, якая запрашае на прэм'еру «Рэвізора»... Прыгожы гадзіннік з гравіроўкай... Серия здымкаў з рэпетыцый... Усё гэта сведчанні добрай памяці аб нядаўняй творчай камандзіроўцы галоўнага рэжысёра Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага Б. Луцэні ў ГДР. Там ён паставіў неўміручую гогалеўскую камедыю на сцэне Берлінскага тэатра імя М. Горкага.

У рэцэнзіях мясцовых газет, якія мінскі рэжысёр прывёз дамоў, шмат цёплых слоў сказана аб своеасаблівасці почырку пастаноўшчыка, арыгнальнаму,

сучасным прачытанні ім шэдэўра рускай і сусветнай класікі, адзначаюцца эмацыянальна насычанасць і вобразны строй спектакля. Рэцэнзенты аднадушныя ў ацэнцы фіналу камедыі, які ўпершыню ў гісторыі пастановак «Рэвізора» раздроблены на некалькі нямых сцэн у адпаведнасці з характарам герояў і іх адносінамі да рэчаіснасці.

Намечана пастаноўка на беларускай сцэне трагедыі Ф. Шылера «Каварства і каханне», якую ажыццёвіць дырэктар і мастак кіраўнік тэатра імя М. Горкага ў Берліне А. Хатэрле.

шчання ў часопісе на працягу года. Сярод лаўрэатаў 1980 года — народны паэт Беларусі М. Танк. Ён атрымаў узнагароду за падборку вершаў «Я зноў вярнуўся ў юнацтва», надрукаваную летась у пятнацятым нумары часопіса. Пераклад Я. Хелемскага.

ПРЭМІ ЧАСОПІСА

«ОГОНЕК»

Рэдакцыйная калегія часопіса «Огонек» па традыцыі адзначыла грашовымі прэміямі і граматамі лепшыя творы, зме-

САМАДЗЕЙНЫ КАМПАЗИТАР З ЭЛЬВЕНШЧЫНЫ

КНОПАЧКІ БАЯННЫЯ

...Палілася мелодыя напеўная, сардэчная. Пальцы спрытна перабрааюць перламутравыя кнопачкі. Твар Івана Трухалёва маладзее, мяняецца.

— Трапіліся мне неяк вершы Віктара Асіпенкі. Чыталіся яны лёгка, быццам самі прасіліся на музыку. Паспрабаваў напісаць песню, — расказвае Іван Ягоравіч.

«Зэльвенскі вальс» быў цёпла сустрэты слухачамі.

Амаль кожны ў сям'і Трухалёвых меў схільнасць да музыкі. Бацька іграў на балалайцы і гармоніку, сястра і старэйшы брат гармонік не выпускалі з рук. Нясмела працягнуў ручкі да музычнага інструмента і трохгадовы Іванка. Спадабалася. А прайшло некалькі гадоў, і гармонік паслухмяна заспяваў у яго руках. Прыездзіў мастак угаворваў бацькоў паслаць Ваню на вучобу ў Маскву. Але сям'і патрэбны былі рабочыя рукі.

І ўсё ж Іван вучыўся. У пятнаццаці гадоў паступіў у раённую музычную прафесійна-тэхнічную школу. Яго накіравалі працаваць у Маскву на завод, дзе рабілі гармонікі, вельмі папулярныя ў той час. Быў добрым настройшчыкам. З завода пайшоў на фронт. Дайшоў да самага Берліна. Адночы яму асколкамі параніла пальцы.

— Не на жарт перапалохаўся тады, — успамінае Іван Ягоравіч, — іграць жа не змагу. І гэта было, бадай, страшней за ўсё.

Пасля вайны Трухалёў прыехаў у Зэльву, стаў працаваць мастацікам кіраўніком у Доме культуры. Іван Ягоравіч лічыцца адным з заснавальнікаў у райцэнтры дзіцячай музычнай школы. З першых дзён яе існавання працаваў ён педагогам па класу баяна. Але спецыяльнай музычнай адукацыі не меў, таму паступіў завочна ў Гродзенскае музычнае вучылішча.

Шчаслівае мірнае жыццё, радасць натх-

нёнай працы, шчасце настаўніка, што сее вечнае, добрае, — усё гэта схіляла да творчасці... І нарадзілася яго першая песня. Магчыма, строгія крытыкі знойдуць яе крыху наіўнай. Але гэта быў радасны пачатак.

А ў зборнік песень самадзейных кампазітараў Гродзеншчыны, выпуск якога прысвячаўся 40-годдзю Беларусі, былі ўключаны дзве яго песні: «Пошта сарафанная» і «Калгаснае поле». Дарэчы, апошняй стала вельмі папулярнай. Раён выйшаў з ёй на абласны агляд мастацкай самадзейнасці, там песня была высока ацэнена журы. Цяпер яна стала своеасаблівай візітнай карткай Зэльвенскага раёна на аглядах-канцэртах.

«Ваўкавыскі вальс», «Мяцеліца», дзіцячыя, харавыя і сольныя песні і вальсы — такі творчы дыяпазон самадзейнага кампазітара. Шмат планаў, шмат задумак спела кароткімі летнімі і доўгімі завейнымі зямлімі начамі ў выкладчыка дзіцячай музычнай школы. Аднак не ўсім ім было суджана збыцца. Каварная хвароба, якая падкралася непрыкметна, прымусіла пакінуць школу, надоўга прыкавала да ложка.

Але ён не здаецца. Займаецца аплікацыяй па дрэву, не забывае музыку, па-ранейшаму піша песні.

Давялося мне ўбачыць у І. Трухалёва цікавы здымак. На аглядзе мастацкай самадзейнасці ён іграе на своеасаблівым самаробным губным гармоніку.

— Вось гэты інструмент. — Гаспадар паклаў на стол сапраўдны гармонік, толькі разоў у дзесяць меншы за звычайны.

Навучыліся іграць дачкі. А цяпер вось унукі цягнуцца да музычных інструментаў. З пакалення ў пакаленне перадаецца ў сям'і Трухалёвых вялікі і светлы дар — любоў і павага да музыкі.

Т. ВОЛКАВА.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАУКІ, СУСТРЭЧЫ

ГОСЦІ ТРАКТАРБУДАЎНІКОУ

Часта на літаратурных вечарах перад моладдзю Мінскага трактарнага завода выступаюць беларускія паэты і пісьменнікі. На гэты раз гасцямі трактарбудаўнікоў — жыхароў інтэрната № 5 былі члены заводскага літаратурнага аб'яднання «Польмя» Мікола Вярышынін, Анатоль Майсеў і Эдуард Граковіч.

Заточнік завода аўтаматычнай ліній Э. Граковіч прачытаў свае новыя лірычныя вершы, у якіх ён апявае натхнёную працу, родную прыроду, Радзіму.

Кантралёр экспертна-здатнага цэха А. Майсеў пазнаёміў прысутных з гумарыстычнымі апавяданнямі.

Старшыня бюро літаб'яднання М. Вярышынін прачытаў байкі, фелетоны і гумарысты.

ЧАЛАВЕК І ПРЫРОДА

У мінскім кінатэатры «Масква» адбылася прэм'ера новага двухсерыйнага мастацкага фільма вытворчасці кінастудыі «Беларусьфільм» «Паводка». Рэжысёр-пастаноўшчык — Віталь Чацверкоў. Гэты твор прысвечаны праблемам меліярацыі Палесся, пытанням узаемаадносін чалавека і прыроды.

На сустрэчу з кінагледцамі прыйшлі стваральнікі фільма сцэнарысты Віктар Казько і Фёдар Коней, рэжысёр Яфім Грыбаў, апэратар Юрый Марухін, гукааператар Барыс Шангін, мастак Аляксандр Чартовіч, артыст Уладзімір Шэлестай.

СПЯВАОУЦЬ «ДУДАРЫХІ»

Жаночы вакальны ансамбль «Дударыхі» Валічанскага Дома культуры Пінскага раёна зарэкамендаваў сябе добрым выканаўцам беларускай народнай песні. Самадзейныя спявачкі — даяркі, настаўніцы, паляводы — выступалі ў гарадах і сёлах вяршыні, удзельнічалі ў святочных канцэртах у Мінску. Некалькі песень у іх выкананні запісаны на Беларускай радыё.

Ансамбль «Дударыхі» разам з трыма іншымі песеннымі калектывамі вобласці рыхтуе вакальна-харэаграфічную кам-

пазіцыю «Палескія вяселлі», з якой артысты-аматары выступяць перад дэлегатамі ХХІХ з'езда Кампарты Беларусі.

БЕЛАРУСКІ КРЫШТАЛЬ «ЕДЗЕ» У МАСКВУ

Мастакі шклозавода «Нёман», якія ўдзельнічалі ў многіх выстаўках у нашай краіне і за рубяжом, адправілі свае новыя работы ў Маскву. Там на ВДНГ СССР будзе праходзіць выстаўка народнай творчасці. Наведвальнікі ўбачаць вырабы з каларовага і накладнога шкла, крышталю, створаныя мастакамі завода У. Мурахеверам, Л. Мяжковай і В. Рыжкоўскай.

ДЭБЮТ СТУДЭНЦКАГА ХОРУ

З першым канцэртам на сцэне Палаца культуры «Юнацтва» выступіў студэнцкі хор Гродзенскага ўніверсітэта. Прэм'ера стала творчым дэбютам выпускнікоў факультэта грамадскіх прафесій вышэйшай навучальнай установы. Факультэт з'яўляецца добрай базай для развіцця творчых здольнасцей моладзі: адны займаюцца ў секцыях народных і сучасных танцаў, духавых і электрамузычных інструментаў, мастацкага слова, тэатры мініяцюр. Іншыя наведваюць гурткі тэхнічнай творчасці, кветаводства, дыскажакія, асвойваюць харэаграфію, кіна- і фотасправу, спасцігаюць азы выяўленчага мастацтва.

МУЗЕЙ У СІНЯГОВЕ

Штабная зямлянка з бронзавым вартавым... застыўшая на настамеце гармата і кулямётнае гняздо... побач — фігура сялянкі-калгасніцы з сынам. Так выяўляе мемарыяльны комплекс, узведзены ля вёскі Сінягова Старадарожскага раёна. Гэта толькі частка сельскага музея баявой славы, стварыць які дапамагалі чырвоныя следыцы мясцовай школы.

Шэць гадоў ішлі вучні па слядах невядомых герояў. Эпізод за эпизодам была аднойлена карціна цяжкіх баёў, якія вяла ў гады Вялікай Айчыннай у гэтых месцах 121-я стралковая дывізія. Адна за адной адкрываліся перад юнымі старонкі ратнага подзвігу бацькоў. Аб карпатлівым пошуку чыр-

воных следыцаў расказвае аматарскі фільм «Ля вёскі Сінягова», зняты адным з удзельнікаў тых далёкіх падзей. Прэм'ера адбылася наядзіна ў школьным музеі.

КОНКУРС

БАЛЬНЫХ ТАНЦАЎ

У гомельскім Палацы культуры будаўнікоў адбыўся першы абласны агляд выканаўцаў бальных танцаў. Пераможцамі яго сталі Таццяна Шляжа і Пётр Агапоўскі з Жыткавіч, Святлана і Мікалай Гурыны з Петрыкава.

У паказальнай праграме прынялі ўдзел выхаванцы студыі бальных танцаў Жыткавіцкага раённага Дома культуры і дзіцячай студыі «Надзея» гомельскага Палаца культуры імя Мікалая.

У Магілёўскім абласным драматычным тэатры з вялікім поспехам прайшла прэм'ера спектакля «Гандлярка і паэт» па аднайменнай апавесці вядомага беларускага пісьменніка і грамадскага дзеяча Івана Шамякіна. Спектакль вырашаны ў жанры народнай трагедыі, якой была для нашай краіны Вялікая Айчынная вайна. У бліжэйшы час з новай работай тэатра пазнаёмяцца жыхары раённых цэнтраў Магілёўшчыны.

Фота А. КУКШЫНСКАГА.

КАВАНА З ЧОРНАГА МЕТАЛУ

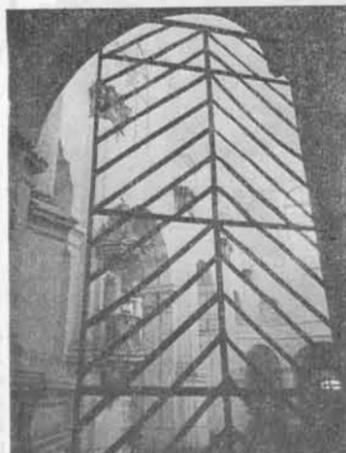
Таленавітыя рукі нашых нашчадкаў пакінулі аб сабе неўміручую памяць. Пройдзеш няспешна па прыціхлых вузенькіх вуліцах Пінска, Магілёва, Полацка, і твае вочы адпачнуць на мудрагелістых карунках, каваных з жалеза, літых з чыгуну.

Крыху гісторыі. Амаль да канца XVIII стагоддзя масты будаваліся з дрэва і каменя. Метал выкарыстоўваўся толькі для асобных дэталей і злучальных элементаў. Прамысловая рэвалюцыя, якая пачалася ў другой палове XVI стагоддзя ў Англіі, а ў XIX стагоддзі ахапіла іншыя краіны Еўропы, суправаджалася хуткім развіццём металургіі. Перадавая будаўнічы пачынаюць выкарыстоўваць чыгун і коўкае жалеза. Характар і ўмельства народных майстроў яскрава праявіліся ў металічных вырабах, звязаных з архітэктурай, інтэр'ерам. Дастаткова прыгадаць уваходныя дзверы. Шмат выдумкі, майстэрства выяўляецца ў металічных завесах, дзвярных замках, клямках, карункавых

акоўках куфраў, аздабленнях на мэблі, варах, балконах агарожы. Арыгінальныя дэкаратыўныя элементы з чорнага металу можна ўбачыць у каплічках, касцёлах, цэрквах, палацах.

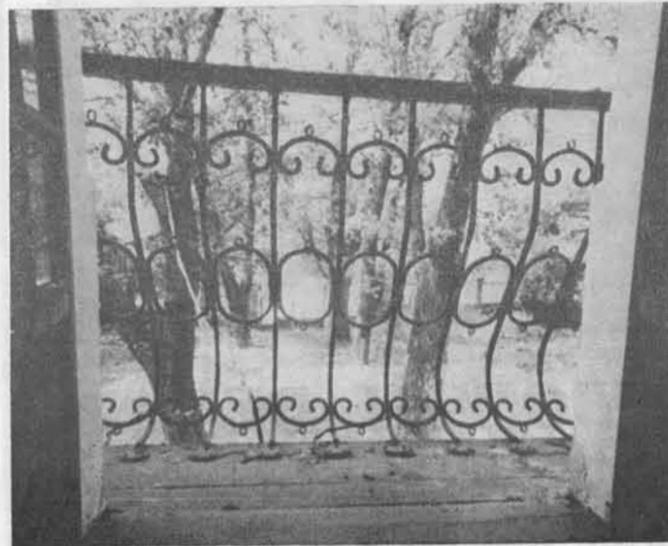
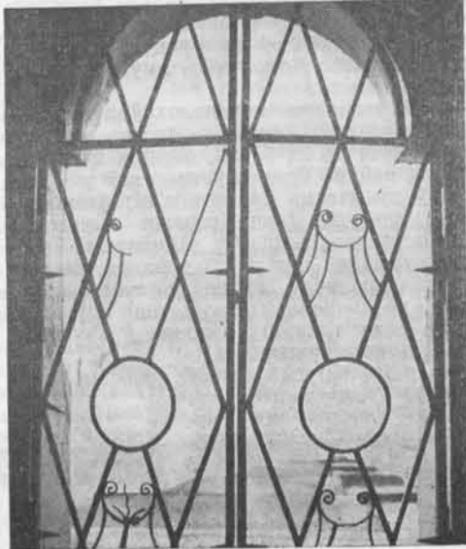
Рэстаўратары спецыяльных навукова-рэстаўрацыйных вытворчых майстэрняў у Мінску навукова абгрунтоўваюць і аднаўляюць дэталі дэкару ў будынках, што з'яўляюцца помнікамі архітэктуры і ахоўваюцца дзяржавай. Да прыкладу, колішні Заслаўскі замак стаў музеем гісторыі рамёстваў Беларусі. У ім адноўлены каваныя вітражы і завесы на ўваходных дзвярах, рашоткі на вокнах. Заканчваюцца рэстаўрацыйныя работы ў Сафійскім саборы ў Полацку.

Арыгінальна каваны ўзор зробіў некалі невядомы нам майстар для касцёльных варот у Геранёнах. А колькі працы ўкладзена ў раскошную літую агарожу палаца Бутрымовіча ў Пінску, аконныя карункавыя рашоткі ў доме губернатара ў Магілёве!..

НА ЗДЫМКАХ: фрагменты бакавога ўваходу ў Сафійскі сабор у Полацку; агарожа ля Петрапаўлаўскай царквы ў Мінску; каваныя рашоткі на вокнах у Заслаўі і ў магілёўскім музеі В. Бялыніцкага-Бірулі.

Фота В. ДУБІНКІ.

ПРА РАСЛІННАСЦЬ БЕЛАРУСІ

Карта расліннасці — гэта вельмі важны і каштоўны дакумент. У ім сканцэнтравана шматгадовая праца вялікага калектыву вучоных — геабатанікаў, картыроўшчыкаў, чарцёжнікаў, планіметрыстаў і многіх іншых. Далёка не ўсе краіны могуць дазволіць сабе складанне падобных карт. Напрыклад, геабатанічная карта — «двухвёрстка» Францыі яшчэ не закончана, а карта расліннасці ЗША, выдадзеная ў 1964 годзе, вельмі дробнамаштабная, а значыць не падрабязная.

Беларусь у гэтых адносінах займае перадавыя пазіцыі. Ужо даўно ў Інстытуце эксперыментальнай батанікі АН БССР склалася творчая геабатанічная школа пад кіраўніцтвам акадэміка І. Юркевіча.

Гэтыя навуковыя калектывы выпусцілі ў свет новую карту расліннасці БССР (1978) і манаграфію «Расліннасць Беларусі, яе картаграфаванне, ахова і выкарыстанне» (1979). Карту пад кіраўніцтвам і пры ўдзеле І. Юркевіча склалі Д. Голад, У. Адзярыха, В. Бандурын, Е. Круганова і Н. Петручук. Аўтары манаграфіі — І. Юркевіч, Д. Голад і У. Адзярыха. Карта і манаграфія ўзаемна дапаўняюць адна адну. Маштаб карты лічыцца аглядным: у адным сантыметры — шэсць кіламетраў. Але маштаб гэты выкарыстаны поўнаасцю, і карта аказалася насычанай матэрыялам настолькі, што кожны пісьменны чалавек можа па ёй склаці ўяўленне аб расліннасці любой часткі тэрыторыі рэспублікі.

Манаграфія напісана з улікам структуры карты і істотна дапаўняе яе. Спачатку падрабязна выкладаецца багатая падзеямі гісторыя вывучэння і картаграфавання расліннага покрыва Беларусі. Затым цэлая глава прысвечана складаным пытанням геабатанічнага раянавання тэрыторыі рэспублікі. Аўтары адасобілі тры тыпы расліннага покрыва — лясы, лугі і балоты, прычым у межах лясоў выдзелена 12 вядучых фармацый. Для кожнай з іх прыведзены долі плошчаў у працэнтах па падзонах і акругах. Статыстычныя матэрыялы датычаць таксама плышчы, пакрытай лесам, паказчыкаў узросту дрэў, іх гаспадарчай адзнакі, паўнаты насаджэнняў, запасу драўніны, прыросту яе і таму падобных паказчыкаў, цікавых як спецыялістам

і плануючым арганізацыям, так і кожнаму чытачу.

Наступная глава можа служыць тлумачальнай запіскай да карты расліннасці. Агляд асноўных падраздзяленняў расліннага покрыва БССР выкананы ў той жа паслядоўнасці і паўнаце, у якой пабудавана карта. Гэта дазваляе чытачу, які адшукае, напрыклад, на карце нейкі ўчастак, устанавіць па каляровай гаме прыналежнасць расліннага покрыва да таго або іншага раздзела класіфікацыі, а затым адкрыць манаграфію на тым жа раздзеле і прачытаць разгорнутую характарыстыку расліннасці з укажаннем статыстычных даных. Можна і ў зваротным парадку: ад тэкста выходзіць на карту. Пры гэтым апрача натуральнай, раскрываюцца асаблівасці і адноўленай расліннасці. Так прынята называць сельскагаспадарчыя землі на месцы былых лясоў, лугоў або балот. Книга і карта служаць і даведачным выданнем, і навуковай зводкай адначасова.

Такой падрабязнай картаграфічнай, тэкставай і статыстычнай характарыстыцы расліннага покрыва спецыялісты рэспублікі яшчэ не мелі. Цяпер кожны лесавод, вучоны або студэнт можа атрымаць з гэтага выдання (карты і манаграфіі) шмат карыснай інфармацыі. Нават калі каму-небудзь захацелася б даведацца, колькі ствалоў сасны ёсць на тэрыторыі Беларусі, то, пералічыўшы шэраг прыведзеных у кнізе паказчыкаў, можна атрымаць і такую велічыню.

Але і гэта яшчэ не ўсё. Дзве наступныя главы выгадна адрозніваюць манаграфію ад аналагічных работ. Адзін з раздзелаў расказвае аб ахове расліннага покрыва БССР — аб заказніках, запаведных тэрыторыях, помніках прыроды, батанічных рэдкасцяў. Галоўнае ж, спецыяльна агавораны агульныя прыцыпы выяўлення раслін, якія падлягаюць ахове.

У заключнай частцы расказваецца аб перспектывах выкарыстання раслінных рэсурсаў Беларусі, аб тэндэнцыях змянення саставу і прадукцыйнасці расліннага покрыва, аб яго змяненнях на бліжэйшыя 15—20 гадоў. Такім чынам, у манаграфіі асветлены і рэсурсаведчыя праблемы, і пытанні, што датычаць будучага расліннага покрыва рэспублікі.

Карта і манаграфія падводзяць вынік некалькіх дзесяцігоддзяў працы вялікага калектыву вучоных.

А што ж далей? Навука ніколі не спыняецца на дасягнутых рубяжах. І наперадзе ў беларускіх геабатанікаў новыя навуковыя даследаванні, мноства новых геабатанічных карт рознага маштабу і прызначэння.

Акмір АГАХАНЫЦ, доктар геаграфічных навук.

(ПОРТ) РАШАЮЧЫЯ СУСТРЭЧЫ

ЦСКА, «Спартак» (Ленінград), «Дынама» (Масква) — у такім парадку размясціліся каманды ў турнірнай тэблицы на першынстве краіны па баскетболу. І з імі амаль што адначасова прыйшлося сустрацца мінскаму РТІ. Нямногія аматары спорту верылі ў поспех беларускіх баскетбалістаў. Але мінчане правялі бадай што лепшыя гульні за апошнія гады: яны перамаглі на сваёй пляцоўцы ўсіх трох лідэраў.

Потым была перамога РТІ ў гасцях над новасібірскім «Лакаматывам». І нечакана — прайгрыш ташкенцкаму «Універсітэту» 78:85. Гэтае паражэнне ўскладніла задачу для беларускіх спартсменаў. Цяпер ім, каб трапіць ў лік шасці фіналістаў першынства краіны па баскетболу, неабходна ў дзвюх застаўшыхся гульнях з тбіліскім «Дынама» і талінскім «Калевам» дамагчыся толькі перамогі.

ПЕРШАЯ КАНТРОЛЬНАЯ

Футбалісты мінскага «Дынама» пачалі трэніроўкі. У

першым таварыскім матчы яны сустракліся з маскоўскім аднаклубнікам. Гульня праходзіла ў крытым манежы спорткомплексу ЦСКА.

Мінчане перамаглі з лікам 2:0. Галы забілі Пудышаў і Сокал.

СПЕЦЫЯЛЬНЫ ПРЫЗ

Пасля дзесятага тура першынства Савецкага Саюза па шахматах беларускі гросмайстар Купрэйчык апырэдкаў бліжэйшых канкурэнтаў на паўтара ачка. Асабліва добрым у яго быў старт: шэсць з палавінаю ачкоў пасля сямі сустрач. Лідзіраваў мінчанін яшчэ і перад двума заключнымі турамі. Але пасля апошняга, семнацатага, апынуўся толькі на шостым месцы. Другая палавіна першынства была для яго няўдачай.

Напэўна, напружаны сезон мінулага года, дзе Купрэйчык выйграў тры міжнародныя турніры і выканаў норму міжнароднага гросмайстра, адбіўся на яго ігры ў Вільнюсе. На чэмпіянаце СССР па шахматах мінчаніну ўручылі спецыяльны прыз за лепшы вынік на старце першынства. А першае месца на гэтых спаборніцтвах падзялілі адэсіт Псахіс і Бяляўскі з Львова.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 177